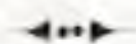
TITUS CERNE

INSTRUMENTELE

MUZICALE POPULARE

(Extras din Revista muzicală ARTA)

IAȘI

STABILIMENTUL GRAFIC «MIRON COSTIN» STRADA GOLIEI r. 26

1895

TITUS CERNE

INSTRUMENTELE
MUZICALE POPULARE

(Extras din Revista muzicală ARTA)

IAȘI
STABILIMENTUL GRAFIC «MIRON COSTIN» STRADA GOLIEI
1895

Instrumentele muzicale populare.

Un subiect desigur foarte înteresant ieste monografia înstrumentelor muzicale întrebuințate de poporul nostru; forma, originea și istoricul lor ie fără îndoială de un interes general.

De la început însă trebuie ca cetitorul să fie prevenit, că după cum lipsesc date asupra tot ceia ce se rapoartă la muzica în țara noastră, fie vorba de muzica bisericească, fie de cea lumească, tot asemenea lipsesc date și asupra instrumentelor muzicale.

Maĭ mult încă, la alte popoare găsim legende asupra invențiuneĭ sau întroduccreĭ în țară a cutăruĭ sau cutăruĭ instrument muzical: la noĭ și de acestea sîntem lipsiți; găsim poveștĭ și poieziĭ populare în care se citează cîte unul sau maĭ multe instrumente muzicale, dar nimic ce să se rapoarte la origina sau la importațiunea lor.

Acest fapt ie caracteristic pentru a arăta că dacă astăzĭ găsim atîta indiferență în ceia ce privește cunoștințele relative la originea, la natura și la istoria muziceĭ, această indiferență nu ie un lucru de loc nou,

ie inherentă caracteruluĭ romînesc, căcĭ dacă ar fi altfel poporul de mult şi-ar fi creat legende asupra origineĭ muziceĭ şi a instrumentelor muzicale ce le-a moştenit de la străbunĭ.

Un alt lucru asupra căruĭa trebuĭe atrasă atenţiunea cetitoruluĭ ĭeste că am intitulat articuluĭ present: *Instrumentele muzicale populare* şi nu *Instrumentele muzicale ale Romînilor*; aceasta pentru a le evita o desiluziune cînd mîndria noastră naţională ar fi atinsă prin faptul că am vedea că instrumente pe care sîntem obicĭnuiţĭ a le considera ca naţionale sînt departe de a fi astfel şi simplul epitet ce li se cuvine ar fi cel mult acel de primitive şi că maĭ toate, de o origină foarte vechĭe. sînt şi au fost cunoscute de popoare de origină şi din regiunĭ foarte diferite.

După toate aparenţele cea intăĭ încercare de a scrie o monografie a instrumentelor muzicale intrebuinţate in poporul nostru a făcut-o d. T. T. Burada, in unul din almanahurile sale, pe la 1876.

Anul trecut, *Romînia muzicală*, in unul din numerile de vacanţie dă ca un subiect de concurs: o monografie a instrumentelor muzicale ale Romînilor. Naturalminte se aştepta a primi cel puţin treĭ-patru manuscripte trătînd acest subiect într'un mod sistematic, şi spera ca unul cel puţin din acestea să trateză chestiunea în fond, precis, concis şi maĭ cu samă corect.

Dar vaĭ! şi aicĭ Inerţia şi Indiferenţa muzicanţilor, singuriĭ naturalminte carĭ ar fi in stare să scrie şi să vorbească despre ale muziceĭ in cunoştinţă de cauză, s'a aratat in toată splendoarea ĭeĭ.

Inerţĭ şi indiferenţĭ sînt muzicanţiĭ noştri cînd ĭe vorba de arta lor! Şi se zice totuşi că muzicanţiĭ sînt

oamenĭ excepţional de impresionabili şi ceĭa ce ar lăsa pe alţiĭ indiferenţi, pe dînşiĭ [1]) ĭĭ impresionează. Posibil, dar acest dar se vede că nu poate să-l aibă ceĭa şi cele ce se spun asupra şi despre arta lor.

Romînia muzicală n'a primit nicĭ un manuscript, sau dacă a primit, a fost de acele ce nu se publică; acel ce-l publică ĭe a unuia dintre redactoriĭ obicinuiţi a revisteĭ şi iată cum se exprimă ĭeĭ [2]):

«Noĭ făcusem o întrebare în revistă şi am repetat-o în două rîndurĭ, ca să ni se respundă cari sînt numirile instrumentelor romîneştĭ de muzică. Am remas uĭmiţĭ cînd am primit atîtea respunsurĭ cari de cari maĭ bizare şi de altfel tot de oamenĭ ce aveau o cultură muzicală. Uniĭ ziceau că instrumentele romîneştĭ sînt cornul şi toba, alţiĭ scripca şi chitara şi aşa maĭ departe [3]). Avem la conservator o mulţime de catedre ce n'ar trebui să existe, ĭar o catedră de istoria muziceĭ care ĭe atît de importantă, nu se înfiinţează.»

Dacă am relevat acest fapt ĭe pentru a arata cît ĭe de mare şi dincolo de Milcov Inerţia şi Indiferenţa muzicanţilor noştri, inerţie şi indiferenţă asupra căreia am vorbit în atîtea rîndurĭ în *Arta* [4]).

Inerţie şi indiferenţă în aşa grad la muzicanţiĭ noştri şi intr'un timp separat de maĭ bine de un secul de acela în care Voltaire considerînd ca pe o raritate pe Gretry ĭĭ zicea: «—Te admir, fiind că ieştĭ muzicant şi om de spirit.»

A trecut un secul şi . . . . să revenim la instrumen-

[1]) Vezĭ: *Originea şi Rolul muziceĭ*, incercare de H. Spencer.

[2]) *Romînia muzicală* din 1 Octombre 1894.

[3]) Frumoasă cultură! zicem noĭ.

[4]) Vezĭ colecţiunea anuluĭ trecut.

tele întrebuințate de poporul nostru, trecîndu-le în revistă pe dinaintea cetitorilor noștri.

FLUIERE

Instrumentul cel maĭ popular, cel maĭ respîndit, ĭe fără nicĭ o îndoială *fluĭerul* sau maĭ bine zis diferitele specii de fluĭere. Dintre aceste unele sînt așa de simple încît abĭa dacă le poțĭ da numele de instrumente.

Fluĭerele sînt tuburĭ cilindrice sau puțin conice, cu gură; prin ajutorul maĭ multor deschizăturĭ circulare, practicate în păretele tubuluĭ și pe care executantul le acopere și descopere succesiv cu degetele sale, lungimea coloneĭ de aĭer vibrante variază, și tubul poate da o serie de fundamentale, a căror număr variază, dar cari în general dau extensiunea uneĭ octave, cromatică sau simplu diatonică, după cum și instrumentul ĭe maĭ mult sau maĭ puțin perfecționat. Suflînd maĭ tare în tub, această serie ĭe repetată cu o octavă maĭ sus prin armonicele 2 și o a treĭa octavă se poate obținea prin armonicele 3 și 4.

Intreaga familie a fluĭerilor se împarte în treĭ secțiunĭ, după forma și posițiunea gureĭ instrumentuluĭ.

Se numeste *gură transversală* tăĭetura circulară simplă ce se află la capătul unuĭ tub deschis. Mișcarea vibratoare ĭe produsă de curentul de aĭer îndreptat contra mucheĭ aceșteĭ deschizăturĭ. Această specie de instrumente ĭe, după toate probabilitățile, cea maĭ vechĭe. Poeții spun că vîntul agitînd trestiile și provocînd vibrațiunĭ în unele din ĭele, dispuse de hazard într'un mod favorabil, ar fi produs cel întăĭ sunet de flueĭr și ar fi procurat păstorilor timpurilor primitive ideĭa de a imita natura înlocuind vîntul prin suflul gureĭ lor.

Ce-ar putea să ne spuie însă dacă această ideĭe de a imita natura, ideĭe primă care naturalminte a dat naştere muziceĭ instrumentale, le-a venit acestor păstorĭ primitivĭ din dorinţa de a-şĭ procura sunete plăcute auzuluĭ lor, sau ca un mijloc de a aduna împrejurul lor animalele cărora aceste sunete le indica vecinatatea apeĭ şi le atrăgea . . ? Orĭ cum, legenda origineĭ fluierelor, popularizată de Virgil, ĭe cu atît maĭ admisibilă, că trestia în picioare, ĭe astupată la partea inferioară, şi în acest caz, tubul resună cu multă uşurinţă. Din contra, cînd tubul ĭe deschis la amîndouă capetele, cum ĭe cazul pentru fluĭerele din această specie, punerea în vibraţiune a coloaneĭ de aĭer ĭe foarte grea şi numaĭ o lungă practică dă buzelor o dispoziţiune particulară pentru această.

Această secţie ĭe reprezintată la noĭ prin următoarele instrumente :

TELINCA, fluĭerul cel maĭ primitiv; ĭe o simplă ţevie cilindrică de lemn de soc, de răchită, sau altul, întărită în cîteva locurĭ prin legăturĭ de sfoară sau de coajă de lemn de cireş. Numele de telincă pare a-ĭ veni de la *tilia*, teiŭ, unul din lemnele din care se fabrica altă dată. De ordinar telinca are o lungime de 65 centimetri, ceĭa ce i-ar da ca fundamentală do $_3$, din mijlocul claviatureĭ : dar puţinele sunete ce ĭea le dă sînt cu două octave maĭ acute decît acele din această octavă, şi variaţiunea de sunete se obţine prin astuparea maĭ mult sau maĭ puţin complectă a deschizătureĭ inferioare.

Fig. 1
Telinca.

Cel maĭ primitiv din instrumente nu poate fi găsit desigur de cît la cea maĭ primitivă clasă a soci-

tăţeĭ, la păstorĭ. Ne avînd nicĭ un echivalent în Occident, ĭe în schimb popular în Orient, bine înţeles sub diferite alte nume, în Persia, Arabia, Industan ş. a. şi prima luĭ perfecţionare ne conduce la

TRIŞCA, fluier de ordinar făcut din trestie, de unde ĭĭ şi vine numele (dela cuvîntul slavon *troska*). Nu ĭe de cît o mică telincă, lungă de aproape 20 centimetri, ceĭa ce-ĭ dă ca fundamentală nota la_1:

Prin ajutorul a şase deschizăturĭ laterale poate da gama dintre la_1 şi la_3. Nicĭ acest instrument nu ĭe al nostru propriu şi nicĭ să ne închipuim că poate ar fi slavon; ĭel ĭe oriental şi *neiul* arab între altele ne arată că ĭel ĭe departe de a fi văzut lumina pe văile Carpaţilor. Lungimea *trişcăĭ* variază de la un instrument la altul, cu unul sau maĭ mulţi centimetri în plus sau în minus, cum de altmintrelea variază la toate instrumentele populare, poporul ne avînd un sunet fix luat ca punt de plecare pentru instrumentele luĭ; dar lungimea o dată stabilită, diapazonul ĭĭ ĭe fix, corespunzător, şi diapazonul ce dă trişcăĭ d. Burada în almanahul seu ĭe greşit, un tub pentru a da nota sol_1 ca fundamentală ar trebui să aibă o lungime de 22 centimetri şi nu 19, lungimea ce dă d. Burada acestuĭ instrument. O perfecţionare maĭ departe ne conduce la

Fig. 2 Trişcă

CAVAL, (fig. 3) *fluierul ciobănesc*, numit şi *fluieroĭ*. Acesta ĭe o simplă ţevie deschisă la ambele extremităţĭ şi care prin ajutorul maĭ multor deschizăturĭ laterale ne dă o gamă de o extensiune maĭ mare sau maĭ mică, după îndemanarea instrumentistuluĭ. Perfecţionarea constă în aceĭa că tubul, în loc de a fi de trestie ca la trişcă, ĭe de lemn, ca la telincă, cu alte cuvinte

cavalul ĭe o mare *trișca* de lemn, sau o *telinca* cu deschizăturĭ laterale. Lemnul întrebuințat pentru construcțiunea luĭ ĭe de ordinar paltinul, dar se face și din diferite alte specíĭ de lemn, și de multe orĭ, maĭ cu samă cînd lemnul din care ĭe fabricat a fost verde, sau ĭe puțin consistent, pentru a-l împedica de a crăpa, la extremitatățĭ ĭe legat cu coajă de lemn de cireș. Cavalul are un timbru melancolic și simpatic și se face ca și trișca, în diferite lungimĭ, ceĭa ce-ĭ dă diferite diapazoane.

Fig. 3 Caval

*

O a doua secțiune a fluĭerilor o formează a cele cu *gura laterala*. Aicĭ gura ĭe formată de o deschizătură circulară practicată în însășĭ păretele tubuluĭ, aproape de una din extremitățile luĭ. Această dispozițiune a gureĭ instrumentuluĭ necesitează ca ĭel să fie ținut într'o pozițiune transversală corpuluĭ instrumentistuluĭ, de unde numele de *fluiere traversiere*, ce s'a dat acestor instrumente, singurele care astăzĭ sînt admise în manifestațiunele înalte artistice. Această specie de fluiere ĭe cunoscută la noĭ sub numele de *flaute*, dar ĭe de remarcat cum ĭea nu s'a bucurat nicĭ o dată nicĭ nu se bucură la noĭ de favoarea poporuluĭ, deși modul de producțiune a sunetuluĭ ĭe mult maĭ lesnicĭos decît în instrumentele cu gura transversală, din secția întăĭ, în care această producțiune, am spus-o, ĭe foarte grea.

*

O a treia secțiune ĭe formată de acele zise cu *gura cioplită* sau fluĭerele cu dop. In adevăr, la aceste instrumente capătul pe unde se suflă ĭe astupat cu un

dop (v. fig. 4) ce nu lasă decît un mic canal pentru insuflaţiunea aĭeruluĭ. Colona, pusă în mişcare prin suflul executantuluĭ se loveşte de muchea uneĭ deschizăturĭ laterale numite *lumină*, o parte ĭesă în exterior, şi a doua intră in vibraţiune producînd sunetul. Acest mod de punere in vibraţiune, aplicat la un mare număr de instrumente sau maĭ bine zis unuĭ acelaş instrument la un mare număr de naţiunĭ sub diferite nume, ĭe foarte lesnicios şi pe lîngă seria sunetelor ce se pot obţinea prin rîdicarea succesivă sau simultaneĭe a degetelor de pe deschizăturele laterale, apoĭ foarte lesne se obţin şi armonicele lor. Aceste instrumente asemenea se fabrică în diferite lungimĭ şi prin urmare cu diapazoane diferite. Deschizăturele laterale sint pe partea opusă aceleĭ unde se află lumina. Figura 5 ne prezintă un astfel de fluier văzut din partea lumineĭ ; din partea opusă ĭel ar avea aceiaşi înfăţişare ca în figura 2.

Fig. 4

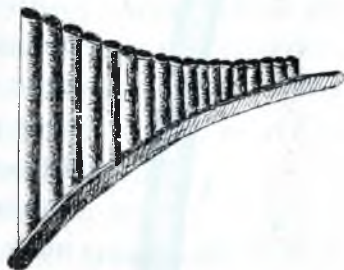

Fig. 5
Fluier

*

In ce anume ocaziunĭ se întrebuinţează de către popor fluĭerele ? ĭe o întrebare la care nu ĭe greu de respuns : acolo unde se simte nevoĭe de muzică, fluĭerul ĭe la locul luĭ. Cĭobanul îşi chiamă, îşi adună oile, se distrează în acelaş timp cu fluĭerul ; la botez, la joc, la nuntă, fluĭerul ĭe nelipsit şi ceĭa ce ĭe maĭ caracteristic ĭe că instrumentul admis tradiţional a jăli la înmormîntărĭ alăturea cu plîngătoarele de profesiune pierderea celuĭ ce nu maĭ ĭeste, ĭe fluĭerul. Astfel fluĭerul ĭe instrumentul care-l găsim însoţind în popor pe om de la naşterea şi pănă la înmormîntarea luĭ.

NAIUL

Un instrument care azi ne ie aproape exclusiv ie *naiul* sau *muscalul*. Cunoscut în antichitate, la greci, romani, il regăsim în Extremul Orient și săpăturile din Mexic și Peru ne dovedesc că acest instrument iera cunoscut de indigenii primitivi a-i lumei nouă. Azi nu mai ie întrebuințat decît la noi și în Anglia unde servește de orchestra representațiunilor maistrului *Punch*. Naiul constă dintr'o serie

Fig. 6 Naiu.

de tuburi de deosebite lungimi, legate împreună și astupate la capătul inferior. Aceste tuburi sînt acordate diatonic, dar executanții experimentați parvin sa producă, cu o justeță satisfăcătoare, pe acelaș tub, un sunet și semitonul seu inferior, acoperind orificiul tububului cu buza și rîdicînd instrumentul. Pentru a schimba de ton sau dacă prin căldură instrumentul s'a discordat, se întroduce în tuburi, mici grăunțe sau haliciuri, cari modificîndu-le lungimea, le schimbă tonul. Extensiunea naiului variază după numărul tuburilor din care ie format; tuburile lui fiind închise, naiul prezintă particularitatea de a *quintoia*, cu alte cuvinte, suflînd cu o mai mare intensitate în tub nu se obține octava fundamentalei (armonica 2), ca mai în toate cele lalte instrumente de suflare, ci *quinta* iei reduplicată (armonica 3), ca la clarnetă. Numărul tuburilor naiului variază, și merge cîte o dată pănă la mai bine de 20. Diapazonul lui purcede cam de la do (

și dă o gamă diatonică formată din atîtea sunete cîte tuburi are.

Cum am zis naiul ie un instrument ce a fost cu-

noscut din antichitate: grecii îl numeaŭ *sirinx* și Virgil atribuie luĭ Pan invențiunea luĭ, de unde îĭ și vine numele de *Fluierul luĭ Pan* ce i să dă.

Fig. 7. Bucium.

In Moldova ĭe mult maĭ puțin întrebuințat astăzi de cum ĭe întrebuințat în Valachia, unde îl găsim în cele maĭ multe tarafurĭ de lăutarĭ. La concursul ținut în 1884, la Expozițiunea Cooperatorilor din Iașĭ, am auzit un naist din Focșanĭ, T. Teodorescu, care ĭera un adevarat virtuoz pe acest inetrument. La expozițiunea din 1889, am auzit pe cel maĭ bun naist bucureștean,care făcea în adevăr minunĭ cu instrumentul seu, rîdicănd tunete de aplause, carĭ din nefericire nu ierau unanime: «nu face decît bizarerii, până în a imita lătratul unuĭ cățel» spune J. Weber*) în critica sa.

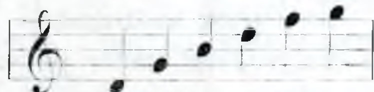
BUCIUMUL

Buciumul ieste un instrument pe care azĭ îl întîlnim foarte a rare orĭ. Propriu zis ĭe o specie de trompetă construită de lemn, cu colona de aĭer aproape cilindrică în cea maĭ mare parte din lungimea ĭeĭ. Astfel fiind, istoria buciumuluĭ ĭe acea a trompeteĭ și s'ar putea cita ca străbunĭ aĭ luĭ nu numaĭ *buccina* romană, dar și toate speciele de trompete primitive

*) Le Temps din 8 Iulie 89.

ce le întîlnim la cele întăĭ civilizaţiunĭ, la Asirienĭ, la Evreĭ, la Indienĭ s. c. l.

Bucĭumul se construieşte de ordinar din două doage de lemn de paltin, sau altul, legate împreună şi totul învălit cu coajă de lemn de cireş. Acest tub la capătul inferior ĭe uşor bombat, iar la capătul superior. are adaptat un tub maĭ mic, în care se provoc vibraţiunile. Lungimea luĭ ĭe aproximativ de 1 m. 75 şi prin urmare sunetul luĭ fundamental ĭe sol_1: Extensiunea luĭ ĭe formată din seria armonică, variind maĭ cu samă între armonicele 3 şi 8 a acestuĭ sunet :

Din epitetele de *îngrozitor, înspăimîntător* ce se dau în vechiĭ cronicarĭ timbruluĭ bucĭumuluĭ, pe care îl numesc şi *bucin*, rezultă fără îndoĭală, că pe acele timpurĭ se numea astfel şi o adevarată trompetă resboinică, fabricată în metal, ca şi vechile *bucsine* resboinice ale romanilor. Bucĭumul nu are nimic în timbrul seu care să-l facă a merita aceste epitete ; ĭe pătrunzător adevarat, dar ĭe dulce şi chiar melancolic. Că bucĭumul adevarat, acel pe care-l cunoaştem azĭ, a fost intrebuinţat la resboĭ, ĭe foarte posibil, nimic nu ne împĭedică a crede că ĭel să fi servit pentru a suna semnale resboĭnice pentru a aduna la luptă braţe inarmate de coase şi topoare ; dar că ĭel să fi scos vre o dată sunete îngrozitoare, ĭe un lucru ce nu se poate crede, ĭe contra evidenţeĭ.

Astăzĭ bucĭumul ĭe un instrument exclusiv păstoresc, şi încă, chiar la păstori, numaĭ a rare orĭ îl găsim, pe la unele stîne din munţĭ. Pe unele locurĭ se găsesc bucĭume carĭ nu sînt altă ceva decît tuburi co-

nice de tinechea; bine înțeles acestea au un timbru altul decît al buciumului adevarat.

Melodiele ce se cîntă din bucium sint jocurĭ pe notele armonice, in genul semnalelor militare, dar de un caracter liniștit, in note maĭ lungĭ, maĭ puțin săltătoare, și de un efect admirabil sînt cadențele pe note lung ținute.

Dar nicĭ acest instrument să nu ne închipuim că ar fi un instrument național al nostru.

Dintr'o excursiune la mănăstirĭ, in munțĭ, in vara trecută, m'am întors cu un bucium. Pe drum în spre Iașĭ lumea se uita curioz la dinsul și mulțĭ nicĭ nu-l cunoșteau nicĭ din vedere macar pe acest instrument național. Intr'o zi îl arătaĭ unuĭ cunoscut al meu, elvețian: — «Tiens, ça, c'est de mon pays, comment avez vous ça?»

Știam din cărți că *Cornul Alpilor* ie tot o specie de trompetă; știam că păstoriĭ de prin multe părțĭ, din Svedia și până prin munțiĭ Himalaĭa au instrumente analoage, dar nu-mĭ închipuiam că buciumul să fie chiar Cornul Alpilor, până într'aceĭa că un elvețian recunoscîndu-l să mă întrebe cum se face că ĭeu să am un astfel de instrument.

Adio dar naționalitate romînă a buciumuluĭ, și Wilhelm Tell poate își chiema tovarășiĭ la luptă, ca și Ștefan cel Mare, cu buciumul. Ie drept, numele de bucium ĭe rominesc, dar numaĭ numele.

O altă specie de instrument de suflare ĭe *goarna* sau *cornul* făcut dintr'un corn de animal, dînd un singur sunet și servind ca instrument de chiemare, de semnale, la vînătoare etc.; dar, — ĭe nevoĭe a o maĭ

observa? — precum sînt în toate părțile lumeĭ animale cornute asemenea în toate părțile se găsesc și goarne făcute din coarnele acestor animale.

Seria instrumentelor de suflare întrebuințate de popor se încheĭe cu

CIMPOIUL

Acesta, după cum se știe, ĭe un instrument cu mult maĭ complicat. Îl găsim la cele maĭ vechĭ civilizațiunĭ ale antichităței în Orient și St. Jerome în seculul V vorbește de iel ca de un instrument foarte cunoscut în Europa. Cimpoĭul constă generalminte dintr'un burduf de pĭele servind ca rezervoriu de aĭer; în acest burduf sînt împlîntate 3 sau 4 tuburĭ de diferite mărimĭ. Prin unul din aceste tuburĭ se introduce aĭerul, sau direct din gura executantuluĭ sau, la instrumentele perfecționate, prin ajutorul unor foĭ ținute sub braț de executant. Un al doilea tub ĭe o specie de oboĭ,

Fig. 8 Cimpoi.

adică un instrument cu ancĭe dublă și maĭ multe deschizăturĭ laterale: servește pentru melodie și se numește *carara*. Al treilea tub, numit *hang* ĭe cu mult maĭ mare și dă o singură notă, o specie de pedală continuă, octava gravă a celuĭ maĭ grav sunet dat de ca-

rava, și din cauza dimensiunilor lui, executantul îl aruncă pe umăr făcînd oare cum cumpănă burdufului pe care-l ține în brațe. Dacă ieste și un al patrulea tub, acesta, numit *hangul mic* dă quinta *hangului mare* așa că melodiele cîntate pe acest instrument au tot timpul ca acompaniament o dublă pedală ținută de cele două hanguri.

Cunoscut din cea mai adîncă antichitate, și la toate popoarele, cimpoiul ie un instrument cîmpenesc la cea mai mare parte din iele; la unele însă are un cu totul alt rol și istoricii Scoției și a Irlandei citează minuni de vitejie datorite acestui instrument întrebuințat ca muzică militară; în schimb elvețianilor din armata Franciei sunetul acestui instrument, le isca un astfel de dor de țară că dezertau și se reîntorceau în țara lor.

In seculii 17 și 18 cimpoiul iera foarte în favoare, și se fabricau instrumente luxoase, cu burduful frumos învălit în materie de matasă, cu tuburile de lemne scumpe sau de fildeș și melodiele cimpoiului resunau în cele mai bogate saloane din Paris și celelalte orașe mari. Cimpoiul ajunsese în așa favoare că a trebuit să fie întrodus în operă și partițiunile lui Lulli, Rameau și a contimpuranilor lor conțin adese partide destinate cimpoiului. Mai mult, genul muzicei de cimpoi a fost imitat pentru alte instrumente și a dat naștere formei cunoscute sub numele de *musette* (*musette* ie unul din numele franceze ale cimpoiului); Bach și alți compositori celebri nu au crezut că derogă în a scrie bucăți cu acest nume și de acest gen, adică avînd ca acompaniament în bas o dublă pedală, aproape continuă.

Astăzi irlandezii, scoțienii, bretonii, în afară de romîni, îl consideră ca un instrument național.

Cu cimpoiul s'a încheĭat seria instrumentelor de suflare și dacă trecem la instrumentele de coarde găsim că singurul instrument adevarat popular ĭe

COBZA.

Ca și celelalte instrumente despre care am vorbit până acum, cobza, ĭe departe de a fi un instrument exclusiv rominesc, ci ĭea ĭe un instrument universal, sau cel puțin are drept congenerĭ un mare număr de instrumente.

Cobza ĭe formată dintr'o ladă de armonie bombată, construită din maĭ multe doage ; ĭea are gîtul foarte scurt și cuĭerul formează un unghiu obtuz cu gîtul. Coardele, de ordinar în număr de zece, sînt grupate cîte două și cîte 3, fie care grup dînd aceĭași notă în diferite octave, astfel că acordul cobzeĭ ĭe următorul:

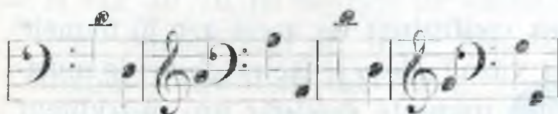

Fig. 9 Cobză.

Coardele grave din fie care grup sînt coarde învălite și se numesc *burdăĭ*. Locul unde coardele trebuiesc a fi pișcate cu plectrul de pană ĭe însemnat pe tabla de armonie cu o șușăniță de pĭele numită *bataie*.

Forma cobzeĭ ne arată că ĭea nu ĭe altă ceva decît vechĭa *lăută*, cunoscută în toată Europa și derivată din *el Aud* al arabilor. Numele însă vine fără nicĭ o modificație din rusește, unde găsim atît cuvîntul de *cobza* cît și acel de *cobzar* fără a putea afirma însă dacă cobza rusească ĭe absolut acelaș lucru cu cobza rominească.

In memoriele secțiuneĭ Sud-Est a societățeĭ imperiale geografice ruse (Kiev 1874 v.I) se poate vedea descripțiunea unuĭ instrument foarte uzitat la cazacii din Ukrania. Acest instrument numit *bandura*, ĭe o specĭe de lăută cu 8 până la 24 de coarde, ce servește a acompania cîntul sau dansul și instrumentiștiĭ se numesc *cobzari*. Atuncĭ *bandura* și *cobza* ar fi acelaș lucru?

Chitara nu ĭe o perfecționare a cobzeĭ; ĭele diferă esențial. Cobza are fundul bombat și chitara are fundul lat; cobza are gîtul scurt și chitara gîtul lung; coardele cobzeĭ sînt pișcate cu un plectru și a chităreĭ cu degetele. Aceste diferențĭ sînt esențiale și contribuĭe la formarea timbruluĭ caracteristic a fie căruia din aceste instrumente. De altmintrelea una singură din aceste diferențĭ ĭe de ajuns pentru a ne da două instrumente deosebite: *arhilăuta* nu se deosebea de *chitarone* de cît prin forma funduluĭ lăzeĭ lor de armonie, care la una ĭera bombat și la ceĭalaltă lat. Instrumentul modern, perfecționare a lăuteĭ ĭe *mandolina* și nu chitara.

De altmintrelea confuziunĭ de acest gen în numele instrumentelor s'au văzut adese și făcute chiar de muzicanțĭ. Astfel Virdung numește *quinterne* un instrument de forma lăuteĭ pe cînd Pretorius dă numele de *Chiterna* unuia cu lada de armonie lată. Ce maĭ ĭe dar de zis de literațĭ carĭ vorbind de ale muziceĭ descriu un instrument și-ĭ dau cu totul alt nume decît acel ce-ĭ aparține? d. Burada în almanahul seu citează o frumósă confuzie de acest gen: Cavalerul Constantin Stamati descrie *ligura* (*vielle*) și o numește *lăută* și aceasta relativ la un *Imn al lăuteĭ romînești!* Cite adevărurĭ nu trebuĭe să fie spuse in acest imn, inspirate de *lăuta romînească*,— necunoscută autoruluĭ!

Voi încheia acest paragraf spunînd că cobza ĭe un instrument exclusiv de acompaniament, fie a cîntuluĭ, fie a unuia sau a maĭ multor instrumente, și formele ce afectează maĭ mult sînt acordurile frînte și maĭ cu samă cu note punctate.

In digresiunea de maĭ sus am atins între altele numele unuĭ instrument care îl găsim cîte o dată în mînele unor cerșitorĭ. Acest instrument, pe care ĭeĭ îl numesc *ligură*, n'a fost nicĭ odată cu adevarat popular pe la noĭ. In schimb în occident, sub diferite nume, a trecut prin perioade de înflorire și de decadență și azĭ și în occident, ca și la noĭ nu se găsește de cît arare orĭ la alțiĭ decît la cerșitorĭ.

DRÎMBA

Acesta ĭeste singurul instrument autofon întrebuințat la noĭ. Ie un fel de cerc de sîrmă de fier, terminat cu două ramurĭ carĭ au între ĭele o ancie vibrantă. Strîngînd între dințĭ cele două ramurĭ, făcînd să vibreze ancia cu ajutorul degetuluĭ și cîntînd în acelaș timp o arie, vocea ĭea un timbru metalic, vibrant, de altmintrelea destul de antimuzical, care totușĭ a făcut ca acest instrument să fie foarte respîndit nu numaĭ la noĭ, dar și in toată Europa și până în Extremul Orient.

Fig. 10 Drîmbă

Singura specie de darabană usitată in popor ĭe

DAIREAUA

și încă acesta ĭe întrebuințată aproape exlusiv de țiganiĭ ursarĭ. Daireaua ĭe o darabană simplă, cu o membrană

Fig. 11 Daire.

unică întinsă pe un cerc, în care sînt practicate maĭ multe tăĭeturĭ: în acestea sînt introduse sau micĭ dĭscurĭ de metal sau clopoțeĭ carĭ sună cînd se scutură instrumentul. Foarte respîndită printre țiganĭ, servește maĭ cu samă a acompania dansul. In țerile occidentale ĭe cunoscută sub diferite nume, dar maĭ cu samă sub acel de *darabană bască (tambour de basque, baskische trommel* ș. a.) și ceĭa ce ĭe caracteristic ĭe că acest popor nu numaĭ n'a inventat acest instrument, cunoscut din cea maĭ adîncă antichitate, dar nicĭ nu-l cunoaște.

Ne a remas a maĭ vorbi despre un instrument, cel maĭ original, și care după toate aparențele ĭe singurul instrument ce avem, din nefericire însă foarte puțin muzical, și maĭ mult simplu sgomotos. Acesta ĭe

BUHAIUL.

Buhaĭul ĭe unul din instrumentele obligatoare a colindeĭ plugușoruluĭ; ĭel ĭe format dintr'o putinică pe gura căreĭa ĭe întinsă o pĭele dubită, formînd o specie de darabană; din mijlocul aceșteĭ membrane, printr'o deschizătură practicată in ĭea, ĭesă o șuviță de păr de cal, pe care udînd-

Fig. 12 Buhaĭ.

o ca apă, şi trăgînd-o succesiv cu mînele, se provoacă vibraţiuni ce produc un vuet imitînd mugetul buhaiului, de unde şi numele instrumentului. Care-i origina buhaiului, şi de la cine ne vine ĭel, dacă ne vine de la cineva, sînt intrebări ce până acum remîn fără respuns. Nu cunosc decît un singur instrument ce are o analogie, de formă cel puţin: ĭe aşa numitul *ananda-lahari*, al cerşitorilor indianĭ.

Ananda-lahari, care in bengali insamnă *clipă de plăcere*, ĭe un instrument format dintr'un cilindru de lemn, pe a cărei deschizătură inferioară ĭe intinsă o membrană, din centrul căreĭa purcede—aicĭ se mîntuĭe analogia—o coardă, fixată la celalalt capăt de un mic recipient acoperit de asemenea de o membrană. Coarda întinsă, şi pişcată, cu degetul sau cu un plectru, dă un sunet pentru a susţine vocea. Cum se vede analogie ĭe mică, şi putem considera *buhaiul* ca un instrument cu adevărat romînesc, ca singurul instrument romînesc, dar nu ca un instrument cu adevărat muzical.

Inainte de a termina acest articul, lista instrumentelor maĭ mult sau maĭ puţin muzicale intrebuinţate de poporul nostru fiind sfîrşită, incă puţine cuvinte.

In diferite timpurĭ s'au bucurat pe lîngă boierii noştri sau maĭ bine zis pe lîngă aceĭ ce se impuneau că astfel, venind in ţară cu gusturile, educaţiunea şi obiceĭurile turco-greceştĭ, s'au bucurat de multă favoare instrumente ca *kemanul*, *tanburul*, *canonul*, şi altele; acestea insă, populare în Stambul şi in Fanar, nu pot fi cît de puţin presupuse de naţionale romineştĭ şi n'au fost nicĭ o dată populare la noĭ. Un alt instrument ĭeste *timbala*, care insă dacă se găseşte pe icĭ colea in

citeva bande de lăutarĭ din Valahia, nu ĭe de loc un instrument rominesc, şi nicĭ nu poate fi un instrument popular. Descripţiunea acestor instrumente străine, călătorĭ străinĭ rătăciţĭ din timp in timp şi pe icĭ colea in ţara noastră, ar atrage după sine descrierea tuturor instrumentelor muziceĭ moderne, cu pianul in frunte, ceĭa ce ar trece cu mult limitele acestuĭ articul.

